

סימן א

בענין אמירת בשכמל"ו אחר ברכת על מצות תפילין על של ראש

בשנת תש"ן נקראתי לבא אל המלך מאן מלכי רבנן – ה"ה מו"ר כ"ק מרן אדמו"ר מויזניץ שליט"א ושאלני על מנהגנו לומר בשכמל"ו אחר ברכת על מצות תפילין של ראש קודם ההידוק, היות ונכנס אליו מאן דהוא ושאלו היתכן כזאת, הרי כתב הפמ"ג בסי' כ"ה א"א סק"י לומר בשכמל"ו אחר ההידוק דאל"כ הוי הפסק והביאו המ"ב בס"ק כ"א, והוסיף שם דאם יעשה כן הוי ברכה לבטלה וצריך לחזור ולברך והעולם נכשלין בזה עיי"ש, וא"כ מנהגנו הוא לכאורה נגד ההלכה, ובקשני למצוא מקור טהור למנהגנו זה.

ועניתי ואמרתי לכ"ק אדמו"ר שליט"א דזכור אני שמקור למנהגנו זה ה"ה בערוך השולחן בסי' הנ"ל אך אעיין בו שוב ואחזור בתשובה שלמה וברורה.

ובאמת עיינתי בערוך השולחן בסי' כ"ה סעי' י' י"א י"ב וי"ג וראיתי כי אכן יש סמך גדול למנהגנו, והוא דאחר שהביא שם מחלוקתן של הראשונים אם לברך ברכה אחת על תפילין ש"י וש"ר או שתי ברכות, הביא את פסקו של הרמ"א לברך ב' ברכות כשיטת ר"ת ולומר בשכמל"ו מחמת ספק, והקשה שם קושית האחרונים היכן מצינו דבר כזה לברך לכתחילה ברכה לבטלה כביכול ע"מ לומר אח"כ בשכמל"ו, ואם הדין ברור בידינו דיש לברך ב' ברכות למה לנו לומר בשכמל"ו, וע"ז כתב בסעי' י"ב וז"ל: "ולענ"ד נראה דאמירת בשכמל"ו אינו מטעם ספק ברכה אלא מטעם אחר, ואף שהפוסקים כתבו שהוא מטעם

זה, מ"מ המנהג נ"ל מטעם אחר, דהנה כבר דקדקנו דאיך אפשר לברך ב' ברכות על דבר אחד, וגם יש מי שהקשה על שיטת ר"ת שהרי שנינו בתוספתא דברכות פ"ו וכ"כ הרמב"ם בפ"א ממעשרות דאם מפריש תרומה ותרומת מעשר ומע"ש כאחת מברך ברכה אחת לכולן, וא"כ איך יתקנו שני ברכות על שני התפילין, ולכן נ"ל דברכת על מצות תפילין היא ברכת הודאה כמ"ש מקודם, בהיות מצוה זו הקשר הגדול שמקשר את ישראל לאביהם שבשמים, לזה אנו מברכים ברכת הודאה להודות להש"י על הטוב הזה, ובהיות שעיקר הקשר הוא בפסוק שמע ישראל לכן אנו אומרים בשכמל"ו כמו שיעקב אבינו ענה כן בעת שהשבטים אמרו שמע ישראל כדאיתא בפסחים (נ"ו ע"א), וראיה לזה מלשון תפילין עצמה שכתב הטור לשון פליה שהן אות ועדות לכל רואינו שהשכינה שורה עלינו וכו', וזה פירושו דעל מצות תפילין כלומר על מה שהשי"ת התחבר אלינו אנו נותנין לו שבח והודיה ע"ז עיי"ש עוד שהביא שמזוה"ק גם משמע כן.

הנה לפי"ז – אמרתי לכ"ק אדמו"ר שליט"א – שאין כוונת בשכמל"ו עבור ספק ברכה רק המשך ההודאה על ההתקשרות ע"י התפילין בינינו לבין אבינו שבשמים וכמו שאמרה יעקב אבינו אחר פסוק שמע ישראל, א"כ וודאי שבשכמל"ו היא המשך לברכה וקשורה אליה ויש לאמרה סמוכין זל"ז, ואדרבה אין להפסיק ביניהם ועכ"פ לא גרע מברכת השכיבנו שאנו אומרים אחר גאל ישראל וכן מושמרו בני ישראל ושאר פסוקים שאנו אומרים אחר השכיבנו אף דהוי לכאורה הפסק בין גאולה

לתפלה, משום דזהו נחשב לגאולה אריכתא כמבואר בסי' רל"ו ורס"ז עיי"ש בפמ"ג, וא"כ כ"ש בנ"ד דבשכמל"ו נחשב להמשך ברכת ההודאה לאמרה סמוך לברכה כהמשך אליה ולפני ההידוק, דיותר ניכר המשך ההודאה באמירת בשכמל"ו לברכת ההודאה שלפניה מאשר גאולה אריכתא בפסוקים אלו ודו"ק.

ובאמת שכמעט מוכרח לבקש הסבר על אמירת בשכמל"ו מכח קושית הפוסקים הנ"ל דהיכן מצינו כזאת לברך ברכה ולומר לכתחילה אחריה בשכמל"ו ולא מצינו כזאת רק בדיעבד בבירך ברכה לבטלה, ומכח קושיא עצומה זה מוכרחים אנו להסברו של הערוך השולחן הנ"ל וממילא מתורץ ג"כ מנהגנו וכו"ל.

כדברים האלו אמרתי לכ"ק אדמו"ר שליט"א ונחה דעתו אחר שראיתי אי מנוחת

נפשו הק' מכח הפמ"ג הנ"ל והוא נהג כן בעצמו ובהנחת תפילין לבחורי חמד ביום שנעשו בר מצוה להקפיד לומר בשכמל"ו קודם ההידוק, ואחר תשובתי הנ"ל, כאמור, נחה דעתו והמשיך במנהגו כמקדמת דנא.

אחר הדברים האלה – וכמדומני שהיה זה עקב השאלה הנ"ל של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

– חיבר כב' ידיד נפשי הרב ר' ברוך גפנר שליט"א חיבור אשר בשם "ברכת התפילין" יכונה ובו מאריך בענין ב' ברכות התפילין, וסו"ד מצא ח' תירוצים ואסמכתות להא דנוהגין לומר בשכמל"ו קודם ההידוק עיי' בהם בסי' ט', וביותר נהנתי שמביא (שם באות ה' ובהגהות שם אות ז') דבכמה סדורים מוסמכים אכן כתוב לומר בשכמל"ו קודם ההידוק, ואף שכאמור הפמ"ג מתריע על כך וכדכתבנו בתחילת התשובה, מ"מ כתבנו הנ"ל להצדיק מנהג אותם שאין נוהגין כך ויש להם ע"מ שיסמוכו.

סימן ב

בענין לבישת וקשירת שאר בגדים, האם שוים הם למנעלים או לא

וקשירת שאר בגדים אם דינם שווה למנעלים – וכמו דשם נועל של ימין תחילה ואח"כ של שמאל וקושרו ואח"כ קושר של ימין, האם גם בשאר בגדים שיש להם קשירה יש לנהוג כך, דהמ"ב בסי' ב' סק"ו סובר דאין להקפיד על קשירת שמאל תחילה כשיטת הארה"ח, והקצוש"ע סי' ג' סעי' ד' סובר דדינו שווה למנעלים, וענית ואמרת דכמדומה יש ראייה בב"י לדברי המ"ב, הנה בב"י לא מצאתי ולא ראיתי שום ראייה לזה עיי"ש

בס"ד, ערש"ק ה' שבט התשנ"ב

אל מע"כ הרב הנאון צנמ"ס מרביץ תורה ברבים ירא ושלם מוהר"ר **אברהם ברוידא** שליט"א מורה ודאין בפ"ת ת"ו וכעת בעיה"ת בני-ברק

בענין המשא ומתן שהיה בינינו בפלוגתת המ"ב בשם הארה"ח והקצוש"ע בדין לבישת